

کمیسیون مستقل حقوق بشر افغانستان

حقوق اقلیت‌های دینی و قومی

در اسناد بین‌المللی و قوانین افغانستان

پیشکش کننده: ستر جنرال ایوب اصیل، کمیشنر کمیسیون مستقل حقوق بشر افغانستان
صاحب امتیاز: بخش آموزش حقوق بشر

حقوق اقلیت‌های دینی و قومی در اسناد بین‌المللی (۱)

- ▶ پیش‌نویس میثاق جامعه ملل در یکی از مواد ۱۴ گانه در باره تأسیس جامعه ملل، حقوق اقلیت‌های دینی، قومی و نژادی را با قید عدم مخالفت با نظم عمومی شناخته بود.
- ▶ کنوانسیون منع و مجازات جرم نسل‌کشی ۱۹۴۸، یکی از اسناد و معاهدات بین‌المللی است که در فردای جنگ دوم جهانی، موقعیت و حقوق اقلیت‌ها را مورد توجه قرار داد.

حقوق اقلیت‌های دینی و قومی در اسناد بین‌المللی (۲)

▶ اعلامیه جهانی حقوق بشر ۱۹۴۸، مهمترین سندی جهانی است که تبعیض را منع نموده و از حقوق اقلیت‌های دینی، قومی و... حمایت کرده است. ماده ۲ آن دکترین منع تبعیض را بنیاد نهاد و بقیه مواد آن نیز به توجه کرده است. مثلا ماده ۷، ۱۷، ۱۸، ۲۶ و... سایر مواد که برابری در برابر قانون، حق تعلیم و تربیت، آزادی فکر، وجدان و عقیده، حق کار و... به رسمیت شناخته و مورد حمایت قرار داده است.

حقوق اقلیت‌های دینی و قومی در اسناد بین‌المللی (۳)

- ▶ کنوانسیون حقوق مدنی و سیاسی ۱۹۶۷، مهمترین سند الزامی است که عدم تبعیض در ماده ۲ را شناسایی کرده و مواد ۱۸ و ۱۹ آزادی فکر، وجدان و عقیده را تضمین کرده است. اما به صورت مؤثر حقوق اقلیت‌ها در ماده ۲۷ این کنوانسیون مورد شناسایی و حمایت قرار گرفته است.
- ▶ کنوانسیون رفع هر نوع تبعیض نژادی در ماده ۲ و سایر مواد خود ضمن محکومیت آن، دولت‌ها را ملزم به حمایت از اقلیت‌ها نموده و اقدام مثبت در جهت بهبود اقلیت‌ها را از قید تبعیض خارج کرده است.

حقوق اقلیت‌های دینی و قومی در اسناد بین‌المللی (۴)

▶ در نهایت می‌توان به اعلامیه حقوق اقلیت‌های ملی یا قومی، دینی و زبانی که در سال ۱۹۹۲ به تصویب مجمع عمومی ملل متحد رسیده است. اشاره کرد. این اعلامیه در ذیل یک مقدمه و ۹ ماده از حقوق اقلیت‌ها حمایت به عمل آورده است. به صورت کل، علاوه بر این که اقلیت‌ها مطابق این اعلامیه باید از تمام حقوق بشری خود برخوردار شوند، بلکه دولت‌ها لازم است که اقداماتی در جهت رشد هویت اقلیت‌ها در کشورهایشان به عمل آورند.

حقوق اقلیت‌های قومی در قوانین افغانستان

- ▶ خوشبختانه در افغانستان حقوق اقلیت‌ها بعد از قانون اساسی جدید شناخته شده که قرار ذیل می‌آید:
- ▶ فقره سوم ماده ۴ قانون اساسی: «ملت افغانستان متشکل از اقوام پشتون ، تاجیک ، هزاره ، ازبک ، ترکمن ، بلوچ ، پشه‌یی ، نورستانی ، ایماق ، عرب ، قرغیز ، قزلباش ، گوجر ، براهوی و سایر اقوام می‌باشد. بر هر فرد از افراد ملت افغانستان کلمه افغان اطلاق می‌شود. هیچ فردی از افراد ملت از تابعیت افغانستان محروم نمی‌گردد. امور مربوط به تابعیت و پناهندگی توسط قانون تنظیم می‌گردد».
- ▶ ماده ۲۰ قانون اساسی: «سرود ملی افغانستان به زبان پشتو و با ذکر الله اکبر و نام اقوام افغانستان می‌باشد».

حقوق اقلیت‌های قومی در قوانین افغانستان

▶ ماده ۱۶ در مورد هویت زبانی مصرح است: «از جمله زبان های پشتو، دری ، ازبکی ، ترکمنی ، بلوچی و پشه یی ، نورستانی ، پامیری و سایر زبان های رایج در کشور، پشتو و دری زبانهای رسمی دولت می باشند. در مناطقی که اکثریت مردم به یکی از زبان های ازبکی ، ترکمنی ، پشه یی ، نورستانی ، بلوچی و یا پامیری تکلم می نمایند، آن زبان علاوه بر پشتو و دری به حیث زبان سوم رسمی می باشد و نحوه تطبیق آن توسط قانون تنظیم می گردد. دولت برای تقویت و انکشاف همه زبانهای افغانستان پروگرامهای موثر طرح و تطبیق می نماید. نشر مطبوعات و رسانه های گروهی به تمام زبانهای رایج در کشور آزادمی باشد. مصطلحات (اصطلاحات) علمی و اداری ملی موجود در کشور حفظ می گردد.»

حقوق اقلیت‌های قومی در قوانین افغانستان (۴)

▶ ماده ۱۳۵ قانون اساسی و ماده ۱۲ قانون تشکیلات و صلاحیت محاکم نیز در ارتباط هویت زبانی مصرح است: «اگر طرف دعوا زبانی را که محکمه توسط آن صورت می‌گیرد، نداند، حق اطلاع به مواد و اسناد قضیه و صحبت در محکمه به زبان مادری ، توسط ترجمان برایش تامین می‌گردد».

معرفی اقلیت‌های دینی و مذهبی در افغانستان (۱)

- ▶ در افغانستان دین اکثریت اسلام و مذهب اکثریت حنفی است. اما در کنار آن تعداد زیادی از اقلیت‌های دینی و مذهبی زندگی دارند.
- ▶ بر اساس موقف نظام حقوقی افغانستان، در مجموع دو طبقه مسلمان و غیرمسلمان از هم تفکیک شده است. مسلمانان هم به دوبخش اکثریت حنفی و اقلیت شیعی تقسیم شده است.
- ▶ غیر مسلمانان هم شامل هندو و سیک ها می‌شود که متأسفانه به صورت دقیق این هویت‌ها شناسایی نه شده و فقط همین دو فرقه مذهبی غیرمسلمان تا حدی شناسایی شده است.

حقوق اقلیت‌های دینی و مذهبی در افغانستان (۲)

- ▶ **ماده ۲ قانون اساسی افغانستان در خصوص آزادی دینی و مذهبی مصرح است: «دین دولت جمهوری اسلامی افغانستان، دین مقدس اسلام است. پیروان سایر ادیان در پیروی از دین و اجرای مراسم دینی شان در حدود احکام قانون آزاد می‌باشند.»**
- ▶ **ماده ۱۳۱ در مورد مذهب اهل تشیع در افغانستان مصرح است: «محاکم برای اهل تشیع، در قضایای مربوط به احوال شخصیه، احکام مذهب تشیع را مطابق به احکام قانون تطبیق می‌نمایند. در سایر دعاوی نیز اگر در این قانون اساسی و قوانین دیگر حکمی موجود نباشد، محاکم قضیه را مطابق به احکام این مذهب حل و فصل می‌نمایند.»**

حقوق اقلیت‌های دینی و مذهبی در افغانستان (۳)

- ▶ در این خصوص که حقوق اقلیت‌های دینی مورد شناسایی قرار گرفته، وضع نامناسب‌تر از وضعیت قومی است. به دلیل این که در یک مورد قانون اساسی، تفاوت اساسی میان مسلمانان و غیرمسلمان‌ها قایل شده است. اقلیت‌های دینی تا زمانی که قانون اساسی فعلی حاکم است، حق ندارند که رئیس جمهور شوند و یا معاون آن. فقط با سانسور عقیده می‌توانند بر این کرسی‌ها تکیه بزنند. ماده ۶۲ قانون اساسی تصریح می‌کند: «شخصی که به ریاست جمهوری کاندید می‌شود، واجد شرایط ذیل می‌باشد:
- ۱ – تبعه افغانستان، مسلمان و متولد از والدین افغان بوده و تابعیت کشور دیگری را نداشته باشد، ...
- حکم مندرج این ماده در مورد معاونین رئیس جمهور نیز تطبیق می‌گردد.»

سایر حقوق اقلیت‌های قومی و دینی در افغانستان (۴)

در افغانستان سایر حقوق اقلیت‌ها همانند برابری در برابر قانون، منع تبعیض و امتیاز، حق انتخاب کردن و انتخاب شدن (به جز در مورد رئیس جمهور غیر مسلمان)، آزادی اشتغال در ادارات، آزادی آموزش و پرورش و... شناخته شده است. مواد مختلف قانون اساسی در فصول مختلف و به خصوص در فصل دوم که به حقوق و وجایب شهروندان می‌پردازد، به این حقوق توجه کافی مبذول داشته است.

نتیجه نهایی

شاید بتوان گفت که ما از لحاظ قانونی مشکل اساسی بر سر راه اقلیت‌ها نداریم، اما از نظر عملی چه بسیار اقوامی است که هنوز زیر پرده هویتی اکثریت به سر می‌برند، یا بخاطر قومیت یا مذهب شان از حقوق مساوی برخوردار نه بوده و به انحاء مختلف مورد تبعیض در ساختار سیاسی، مدیریتی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی قرار می‌گیرند. چنان که چندی قبل مجلس کرسی سیک‌ها و هندوها را حذف کرد و رییس جمهور نیز به توشیح آن پرداخت. امری که به صراحت با اصل برابری شهروندان که در ماده ۲۲ آمده است، متناقض است. یعنی هنوز راه دشوار برابری بر طبق کرامت انسانی در افغانستان هموار نه گشته است و باید چشم دوخت که کوهساران این سرزمین چه وقت ساختار سنتی اش را در برابر انسان گرایی مدرن فتح شده می‌یابد.

رپیس جمهور فعلی افغانستان به صراحت اعلام داشته است که؛ "در افغانستان، همه شهروندان یک و درجه برابرند، همه شهروندان

تشکر از دقت شما!

منابع:

1. سرور دانش، حقوق اساسی افغانستان، چ ۲، کابل: انتشارات امیری، ۱۳۹۱.
2. <http://afghanistanmonitor.com/2013/08/04/silent-minotiries-in-afg.html>
3. کمیسیون مستقل حقوق بشر افغانستان، اعلامیه جهانی حقوق بشر.
4. کمیسیون مستقل حقوق بشر افغانستان، اعلامیه حقوق اقلیت‌ها.
5. کمیسیون مستقل حقوق بشر افغانستان، کنوانسیون حقوق مدنی و سیاسی.
6. کمیسیون مستقل حقوق بشر افغانستان، کنوانسیون رفع هر نوع تبعیض نژادی.
7. وزارت عدلیه، جریده رسمی، قانون اساسی.
8. وزارت عدلیه، جریده رسمی، قانون تشکیلات و صلاحیت محاکم.
9. وزارت عدلیه، جریده رسمی، قانون انتخابات.